

Hrvoje Kekez

URBARIJALNA REGULACIJA, KATASTARSKI POPISI I VELIČINA KMETSKIH SELIŠTA NA VLASTELINSTVU RIBNIK KRAJEM 18. STOLJEĆA

Hrvoje Kekez
Hrvatski institut za povijest
Opatička 10
10000 Zagreb

UDK 347.236(497.5Ribnik)“17”
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 26.1.2007.
Prihvaćeno: 10.10.2007.

Sedamdesetih godina 18. stoljeća kraljica Marija Terezija pokreće proces urbarijalne regulacije u Hrvatskoj. Kao rezultat tih reformi izrađen je konačni Hrvatski urbar 1780. godine. Prema tom urbaru izrađeni su urbari naselja vlastelinstva Ribnik, te se u sklopu njihove primjene izrađuju katastarski popisi kmetskih selišta. U radu autor analizira količinu i tipove kmetske zemlje na vlastelinstvu Ribnik. Analizirajući vrstu kmetske zemlje autor dolazi do veličine prosječnog kmetskog selišta. Na kraju urbara naselja vlastelinstva Ribnik nalaze se urbarijalne tabele u kojima su popisane kmetske obaveze prema vlastelinu. Također su u radu prikazani ukupni prihodi od daće, kao i obaveze kmetova u ime tlake. Ovaj rad zamišljen je doprinos istraživanju ekonomske i agrarne povijesti kao i povijesti feudalnih odnosa u Hrvatskoj u 18. stoljeću.

Ključne riječi: urbar, urbarijalna tabela, kmetsko selište, katastarski popis, vlastelinstvo Ribnik, grof Adam Petazzi, Marija Terezija, 18. stoljeće

1. Uvod

Glavna namjera ovoga rada je prikazati provedbu urbarijalne regulacije kraljice Marije Terezije iz druge polovice 18. stoljeća na vlastelinstvu Ribnik. Prilikom uvođenja urbara za kmetska naselja na vlastelinstvu Ribnik izrađeni su katastarski popisi kmetskih selišta. Analiza strukture kmetskih selišta po veličini i vrsti zemljišta koje su kmetovi obrađivali glavna su tema istraživanja, kao i analiza pojedinih kmetskih nameta, daće i tlake, koju su kmetovi bili dužni obavljati. Osnovna namjera ovog istraživanja je doći do novih spoznaja o obavezama kmetova na pojedinom vlaste-

linstvu, u ovom slučaju Ribniku, i tako objasniti jedan segment urbarijalnih reformi koje su provedene u Hrvatskoj najvećim dijelom u drugoj polovici 18. stoljeća.

Proučavanje agrarnih odnosa, koji su predstavljali temelj feudalizma kao društvenog uređenja, bilo je predmet mnogih znanstvenih i stručnih radova. Proučavajući odnose kmetova prema vladaru, crkvi i svome gospodaru, znanstvenici su uspjeli prikazati promjene tih obaveza kroz prošlost. Agrarni odnosi od 15. do 17. stoljeća u Hrvatskoj i Slavoniji bili su predmet većeg broja znanstvenih analiza, od kojih treba istaknuti kapitalno djelo Josipa Adamčeka *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća* kao i nešto ranije djelo Josipa Bösendorfera *Agrarni odnosi u Slavoniji*.¹ Ta problematika za 18. stoljeće bila je nešto slabije analizirana. Agrarni odnosi i urbarijalna regulacija Karla VI. i Marije Terezije bila je predmet proučavanja nekoliko povjesničara, od kojih u prvom redu treba istaknuti radove Igora Karamana², Josipa Bösendorfera³, Josipa Adamčeka⁴, Slavka Gavrilovića⁵ i od novije generacije povjesničara Milana Vrbanusa.⁶ U ovom pregledu radova vrlo je važno istaknuti najnovije znanstveno istraživanje Vide Pavliček⁷, koje je kao katalog popratilo izlož-

¹ Josip Adamček, *Agrarni odnosi u Hrvatskoj i Slavoniji od sredine XV do kraja XVII stoljeća*, Zagreb 1980.; Josip Bösendorfer, *Agrarni odnosi u Slavoniji*, Zagreb 1950.; Ovim radovima treba pridodati i znanstveni rad: Nada Klaić, O razvitku feudalne rente u Hrvatskoj i Slavoniji u XV i XVI stoljeću, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, Zagreb 1960., str. 1-23; Julian Vladimirovič Bromlej, *Krest'janskoe vosstanie 1573. v Horvatii*, Moskva 1959.

² Igor Karaman, Seljačke bune i terezijanska urbarijalna regulacija sredinom 18. stoljeća, *Priredni život banske Hrvatske*, Zagreb 1989., str. 5-18; Igor Karaman, Pokreti seljačkog puka u kasnofeudalnoj Hrvatskoj i njihove socijalno-ekonomske osnove, *Encyclopedia moderna*, sv. 25, Zagreb 1973. str. 365-372; Igor Karaman, Prilog velikoj buni križevačkih seljaka god. 1755., *Radovi Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, sv. 4, Zagreb 1962., str. 273-297; Igor Karaman, Pokreti seljaka u sjevernoj Hrvatskoj god. 1755., *Radovi Instituta za hrvatsku povijest*, sv. 5, Zagreb 1973., str. 365-372; Igor Karaman, Postanak i značenje privremenog urbara za Hrvatsku iz god. 1755., *Radovi Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, sv. 4, Zagreb 1962., str. 51-78.

³ Bösendorfer, *Agrarni odnosi u Slavoniji*.

⁴ Josip Adamček, Ekonomsko-društveni razvoj u Hrvatskoj i Slavoniji u 18. stoljeću, *Društveni razvoj u Hrvatskoj (od sredine 16. do početka 20. stoljeća)*, Zagreb 1981., str. 59-82.

⁵ Slavko Gavrilović, Uvođenje urbara u Požeškoj županiji, *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, sv. III, Novi Sad 1958., str. 55-75; Slavko Gavrilović, Prilozi istoriji seljačkih nemira u Hrvatskoj i Slavoniji 1778-1848., *Historijski zbornik*, god. XVII, Zagreb 1964., str. 115-181; Slavko Gavrilović, Iz ekonomsko-socijalne istorije Srema i Slavonije sredinom XVIII stoljeća, *Zbornik Matice srpske za društvene nauke*, sv. 25, 26 i 27 za 1960., Novi Sad 1960., str. 4-32.

⁶ Milan Vrbanus, *Gospodarske prilike na našičkom vlastelinstvu od početka 18. st. do urbara Marije Terezije (1756 god.)*, magistarski rad, Zagreb 2001.; Milan Vrbanus, Preduvjeti za razvoj ratarstva na našičkom vlastelinstvu u prvoj polovici XVIII. st., *Kolo: časopis Matice hrvatske*, vol. 13, Zagreb 2003., str. 336-350; Milan Vrbanus, Veličina zasijanih površina na Našičkom vlastelinstvu u prvoj polovici 18. stoljeća, *Našički zbornik*, vol. 5, Našice 1999., str. 29-54; Milan Vrbanus, Prilog proučavanju vinogradarstva u Slavoniji krajem 17. i početkom 18. stoljeća, *Scrinia Slavonica*, vol. 1, Slavonski Brod 2001., str. 307-343.

⁷ Vida Pavliček, *Varaždinski urbariumi – grad Varaždin i Varaždinsko vlastelinstvo u terezijanskim urbarima druge polovice XVIII stoljeća*, Varaždin 2005.

bu “Varaždinski urbariumi” postavljenu u Državnom arhivu u Varaždinu. Autorica analizira ukupne namete i veličine kmetskih selišta na Varaždinskom vlastelinstvu na osnovi podataka iz urbara za kmetska naselja tog istog vlastelinstva.

Urbari (lat. *urbarium*) bili su popisi podavanja i obveznika na vlastelinstvu, koji su vrlo detaljno uređivali odnose između kmetova i njihovih feudalnih gospodara, vlastelina. Urbari u svojoj osnovi donose popise prihoda i prava pojedinih feudalnih zemljišnih posjeda, vlastelinstava, kao i popise kmetova i njihove obaveze. Na području Slavonije i Hrvatske sačuvani su urbari za razdoblje od 15. stoljeća do 1848. godine, tj. do ukinuća kmetstva. Oni su vrlo dobar i zanimljiv izvor za proučavanje feudalnih odnosa, prvenstveno jer prikazuju ekonomsku situaciju na određenim vlastelinstvima koja su predstavljala osnovnu privrednu i upravnu jedinicu feudalnog razdoblja. Bitna karakteristika urbara je da oni osim podataka o feudalnoj renti sadrže i podatke o broju podložnika kao i o veličini i vrsti kmetskih selišta. Ovi su podaci vrlo zanimljivi za proučavanje agrarne i ekonomske situacije na određenim prostorima, ali su isto tako urbari vrlo vrijedni izvori za genealoška proučavanja zbog poimeničnih popisa kmetova urbari.⁸

Osnovnu pojavu društvenih suprotnosti i sukoba u Hrvatskoj u 18. stoljeću predstavljaju pokreti seljaka protiv različitih oblika feudalne eksploatacije.⁹ Sve veći broj nemira i buna kmetova protiv sve učestalijih povećanja nameta dovodi do potrebe za uređenjem urbarijalnih odnosa. Usporedno s time dolazi do sve većih uplitanja centralne vlasti u odnose između vlastelina i njihovih podložnika, kmetova. Zbog novih merkantilističkih ideja u ekonomiji pojedinih država, dolazi do potrebe da vladar zaštiti kmeta kao glavnog nositelja tereta javnih podavanja od prevelikog feudalnog iskorištavanja i samovolje njegovog gospodara. Kao rezultat tih intervencija države dolazi do urbarijalnih regulacija odnosa između gospodara i kmetova. Tako nastaju opći terezijanski urbari kao dokumenti javnopravnog karaktera.¹⁰ Dvije su temeljne karakteristike tih urbara: kao prvo, osnovna je namjera države je spriječiti pretjerano opterećivanje kmetova od njihovih gospodara kako bi seljaštvo i dalje moglo snositi javne terete, a drugo, radi lakšeg provođenja temeljnih obaveza kmetova ujednačuju se njihove obaveze na određenom teritoriju.¹¹ Opći urbari su na području cijele Habsburške Monarhije nastajali uglavnom tijekom druge polovice 18. stoljeća, i to različiti za pojedine zemlje i pokrajine. Isto tako plemstvo je, želeći povećati prihode sa svoje zemlje, počelo u svom vlastitom aranžmanu obrađivati zemlju s koje se državi plaćao porez pretvarajući je u svoju. Taj proces također je

---

⁸ Usporedi: Pavliček, *Varaždinski urbariumi*, str. 3.

⁹ Karaman, *Pokreti seljačkog puka*, str. 5.

¹⁰ Pavliček, *Varaždinski urbariumi*, str. 3.

¹¹ Karaman, *Postanak i značenje*, str. 51.

dovodio do sukoba plemstva s vladarom, što je također potaklo izradu općih urbara za pojedine pokrajine.

Urbarijalne regulacije u 18. stoljeću na prostoru današnje Hrvatske započete su prvim urbarom za Slavoniju Karla VI. iz 1737. godine. Nemiri i bune kmetova na prostoru Hrvatske i Slavonije potaknule su vladare na izradu prvih urbara. Jedna takva buna u Križevačkoj županiji, oko sela Ravena i Velikog Otoka u Podravini, u veljači 1755. godine kao i bune u Slavoniji potaknule su kraljicu Mariju Tereziju na izradu novog Slavonskog urbara 1756. godine.¹² Zanimljivo je primijetiti da je Marija Terezija izradila 1755. godine i privremeni urbar za Hrvatsku, koji nije zaživio.¹³

Sedamdesetih godina 18. stoljeća Marija Terezija započela je postupak uređenja urbarijalnih odnosa u Hrvatskoj. Sam postupak započinje Kraljevskom instrukcijom koja je 24. rujna 1773. godine upućena Hrvatskom namjesničkom vijeću. Instrukcija je donijela razrađene upute i obrasce prema kojima se vodio postupak.¹⁴ Prema proceduri, prvo se trebala provesti anketa među kmetovima o feudalnim podavanjima i gospodarskim prilikama, takozvanih *devet punktov*.¹⁵ Prvo načelno rješenje za hrvatske županije izašlo je 26. svibnja 1775. godine.¹⁶ To rješenje bilo je nadopunjavano reskriptima u nekoliko navrata 1775., 1779. i 1780. godine.¹⁷ Konačni urbar za Hrvatsku donesen je 27. studenog 1780. godine.¹⁸

Istraživanje primjene novog urbara na određenom prostoru, vlastelinstvu, može rezultirati jasnijim uvidom u agrarnu situaciju u Hrvatskoj u drugoj polovici 18. stoljeća. Činjenica da urbari i katastarski popisi sadrže podatke za pojedinačna selišta prije i nakon urbarijalnih regulacija omogućuje detaljnu analizu stvarnog stanja kmetskih selišta, kao i značenja promjena koje donosi novi, stalni urbar za Hrvatsku.

Urbarijalna regulacija Marije Terezije uvelike je poboljšala položaj kmetova. Prvenstveno ih je zaštitila od samovolje gospodara, a isto tako uredila je kmetska selišta kao osnovnu jedinicu za naplatu poreza. Ujednačenje obaveza i redovita naplata poreza bili su jedna od osnovnih namjera kraljice prilikom uvođenja novih urbara.

¹² Karaman, Pokreti seljačkog puka, str. 365-372; kao i objavljena građa: Slavko Gavrilović, Pisma o bunama u Hrvatskoj i Slavoniji 1755., *Starine JAZU*, knj. 50, Zagreb 1950., str. 353-358.

¹³ O tome vidi: Milivoj Vežić, *Urbar hrvatsko-slavonski*, Zagreb 1982.; Karaman, Postanak i značenje, str. 51-78.

¹⁴ Pavliček, *Varaždinski urbariumi*, str. 3.

¹⁵ Adamček, *Ekonomsko-društveni razvoj*, str. 71.

¹⁶ Bösendorfer, *Agrarni odnosi*, str. 93.

¹⁷ Na ist. mj.

¹⁸ O tome vidi: Milivoj Vežić, *Urbar hrvatsko-slavonski*, Zagreb 1982.; Branislav Đurđev, Bogo Grafenauer, Jorjo Tadić (ur.), *Historija naroda Jugoslavije*, sv. 2, Zagreb 1959., str. 1074-1078; kao i znanstveni rad: Ivan Erceg, Prilog uvođenju općehrvatskog urbara (1774.), *Acta historico-oeconomica*, vol. 18, Zagreb 1991.

Opće značajke novog urbara su ujednačenost njegovih kriterija i obrazaca te jedinstvena primjena urbara na određenom području u skladu s uređenjem pokrajina. Promjene su se očitovale u povećanju naturalne, ali i novčane rente, jer se do tada naplata daća vršila većinom u naturi. Novim je urbarom regulirana i naplata desetine. Ipak, može se reći da se položaj kmetova poboljšao jer su se kmetski nameti smanjili.

* * *

Grad Ribnik nalazi se u blizini rijeke Kupe na putu iz Karlovca prema Metliki. Smješten je na strateškom križanju putova – u jednom smjeru iz Kranjske i dalje iz austrijskih zemalja, u drugom iz Senja, a u trećem iz Zagreba. Tako pogodan geografski položaj pogodovao je brzom razvoju i stalnoj naseljenosti toga kraja.

Grad Ribnik spominje se već polovicom 14. stoljeća u zborniku Ivana arhiđakona goričkog.¹⁹ Smješten je u maloj dolini kojom protječe potok Obrh, koji je pred gradom stvarao malo jezero, ribnjak, te bez dvojbe možemo zaključiti da ime “Ribnik” potječe od “ribnjaka”.²⁰

Najstariji poznati gospodari grada Ribnika bili su Babonići, knezovi gorički. Sredinom 14. stoljeća kralj Karlo Robert oduzeo im je posjed i darovao ga banu Mikcu Prodaniću. Od njegovih sinova kupio ga je knez krčki i senjski Nikola Frankopan. Nakon te kupnje grad Ribnik je dva stoljeća bio u rukama moćne obitelji Frankopan.

Godine 1577. umro je knez Stjepan Frankopan bez nasljednika te je grad preuzela obitelj Zrinski. Nakon Zrinsko-frankopanske pobune svi su njihovi posjedi su zaplijenjeni 1670. godine, pa je tako i Ribnik. Polovicom posjeda koju je preuzela komora upravljao je Ivan Kanižar. Druga polovica vraćena je Petrovoj udovici Sofiji Löbl i njenom sinu Adamu Zrinskom. Nakon njegove smrti u bitki kod Slankamena, 1691. godine cijelo je vlastelinstvo preuzela komora.

Gradačka komora 1702. godine založila je gradove Ribnik i Ozalj grofu Adelmu Petazziju i njegovim potomcima. Obitelj Petazzi posjedovala je grad cijelo iduće stoljeće. Kada je 1803. godine istekao ugovoreni period njihovog upravljanja Ribnikom, kralj Franjo II. naložio je grofu Adelmu Petazziju da prepusti vlastelinstvo kraljevskoj komori, što je on odbio i oporučno 1807. ostavio vlastelinstvo svojoj ženi Ani Zimmermann. Parnica između obitelji Petazzi i baruna Filipa Vukasovića i njegovih potomaka, kojima je kralj prepustio upravljanje vlastelinstvom Ribnik, trajala je do 1839. godine.²¹

---

¹⁹ Ivan Tkalčić, *Monumenta historica episcopatus zagrabiensis*, vol. 2, Zagreb 1874.

²⁰ Radoslav Lopašić, *Oko Kupe i Korane*, Zagreb 1895., str. 229.

²¹ Više o povijesti grada Ribnika pogledaj: Lopašić, *Oko Kupe i Korane*, str. 228-248.

2. Kmetska selišta i kategorije zemlje na vlastelinstvu Ribnik

Glavna značajka urbarijalnih reformi u 18. stoljeću sastojala se u tome da se odredi mjera kmetske zemlje na kojoj će moći živjeti jedna obitelj, s koje će moći davati određena podavanja u novcu i u plodovima zemlje. Urbarijalna regulacija započela je kraljičnim nalogom županijama od 24. rujna 1773. o proceduri urbarijalne regulacije prema kojoj se morala provesti anketa o prethodnim feudalnim podavanjima i gospodarskim prilikama.²² Nažalost, u fondu vlastelinstva Ribnik nije sačuvana anketa s izjavama kmetova, kao što je to bio slučaj u susjednom vlastelinstvu Brlog²³.

Svaki kmet imao je obavezu raditi na vlastelinovoj zemlji. Kmetski posjedi, selišta (*sessio*), razvrstavali su se prema kvaliteti zemlje, bonitetu, u četiri kategorije.²⁴

Vlastelinstvo Ribnik u drugoj polovici 18. stoljeća bilo je jedno od većih vlastelinstava u Hrvatskoj. Prema podacima koje nalazimo u katastarskim popisima i u tablicama podložnika na kraju urbara, vlastelinstvo Ribnik činilo je devetnaest kmetskih sela. Naselja su se nalazila s desne strane Kupe i bila su raštrkana po okolnim brežuljcima. Vlastelinstvo Ribnik činila su ova naselja: Baić, Bukovac, Kunić, Lipnik, Ribnik, Rosopajnik, Stranac, Zaluka, Pišetek, Cerovac, Modruško Selo, Vrbansko, Gerdun, Sračak, Paka, Novaki, Martinski Vrh, Koljenovac i Stative.

Logično je pretpostaviti da su izrađeni urbari za sva naselja vlastelinstva Ribnik, ali do danas su ostali sačuvani samo urbari za naselja Baić, Bukovac, Gerdun, Kunić, Lipnik, Modruš Potok, Ribnik i Rosopajnik. Svi urbari datirani su 1779. godine. Dio teksta urbara, koji je bio zajednički za sva naselja na svim vlastelinstvima, tiskan je kao poseban obrazac u Varaždinu u 10.000 primjeraka.²⁵ Dijelovi urbara, koji su se odnosili na odredbe za pojedina sela, ostavljeni su prazni te su naknadno bili popunjavani. Podatci o veličini i vrsti kmetske zemlje nalazili su se na kraju teksta u urbarijalnim tablicama (*tabelea urbarialis*). U tablicu su upisivani podatci u nekoliko kategorija. Selište je detaljno opisano, a za svakog pojedinog kmeta upisane su i njegove obaveze prema feudalcu. Selišta su vođena i upisivana prema imenu i prezimenu glave obitelji. Budući da je svako selište bilo određeno prema kvaliteti, ti se podatci mogu pronaći u rubrici *kmetszkoga szelischa kakvocha*. U prvom dijelu tabele opisuje se selište (*grunt*), koje je podijeljeno na okućnicu unutar sela (*nuterni grunt*) i zemljišta izvan sela (*zvunski grunt*). Kategorije zemlje opisivane su pojedinačno, i to oranice (*mekota*), šume i šikare (*germje*) te livade (*koloszek*). U urbarijalnim tabelama

---

²² Adamček, *Ekonomsko-društveni razvoj*, str. 91.

²³ Vidi: HR-HDA, fond: Vlastelinstvo Brlog, kut. 2., *Izjave stanovnika sela Restovo, Orlakovo, Kamanje, Mali Vrh, Preseke, Veliki Vrh, Brlog i Batanovci o postojećim urbarijalnim obavezama, 1774.*

²⁴ Adamček, *Ekonomsko-društveni razvoj*, str. 91.

²⁵ Pavliček, *Varaždinski urbariumi*, str. 4.

jasno piše da su površine premjerene u ralima.²⁶ Tlaka se zasebno upisivala (*czeloga leta tlaka*), i to volovska tlaka ili umjesto nje manualna. Umjesto jednog dana volovske tlake kmet je bio dužan odraditi dva dana manualne tlake, što se jasno vidi u dokumentima. Kod devetine se također zasebno upisivala volovska i manualna tlaka. Oko daće se vodila posebna briga pa su se tako posebno upisivali svi plodovi zemlje kao i količina koju su kmetovi bili dužni dati. Kmetovi su davali drvo za ogrjev (*dero na ogeny*), predivo (*predivo*), mast (*maszlo*), kopune (*kopunov*), piliće (*pischenecz*) i jaja (*jajcza*).²⁷

Za naselja Stranac, Zaluka, Cerovac, Modruško Selo, Vrbansko, Sračak, Paka, Novaki, Martinski Vrh, Koljenovac i Stative nisu sačuvani urbari, ali su zato sačuvani katastarski popisi izrađeni 1777. godine u sklopu urbarijalne regulacije.²⁸ Katastarski popis izvršen je po kmetskim obiteljima tako da je zemlja vođena pod imenom glave obitelji. Popis je izvršen detaljno, na način da je zemlja popisana u nekoliko kategorija. Popisivale su se oranice (*arabiles*), livade (*foenilia*), vinogradi (*vinea*), šikare (*dumeta*) i šume (*sylva*). Često su prilikom navođenja zadnje dvije kategorije šikare i šume bile skupa popisane. Navodile su se zasebno jedino kada bi te površine bile znatno veće. Unutar svake kategorije pojedinačno su se upisivala pojedina polja, s kraćim opisom lokacije, tako da možemo donositi zaključke o usitnjenosti kmetske zemlje. Polja su se popisivala po dužini i širini, i to u četvornim hvatima²⁹.

Sveukupna zemlja koju su obrađivali kmetovi na vlastelinstvu Ribnik iznosi 3321,19 jutara raspoređenih na 238 kmetskih selišta. Najveći dio su oranice i to 1974,55 jutara (59,45%). Zatim slijede livade, 485,48 jutara (14,62%), šume, 334,50 jutara (10,08%), šikare, 251,62 jutara (7,58%) i okućnice, 233,89 jutara (7,03%). Vinogradi iznose svega 41,15 jutara (1,24%), što je, iako malo u postotku, vrlo važna kategorija jer su kmetovi prodajom vina mogli doći do novca. Ipak upitno je, zbog male količine vinograda, jesu li kmetovi koristili tu moćnost ili su vino proizvodili za osobnu upotrebu.

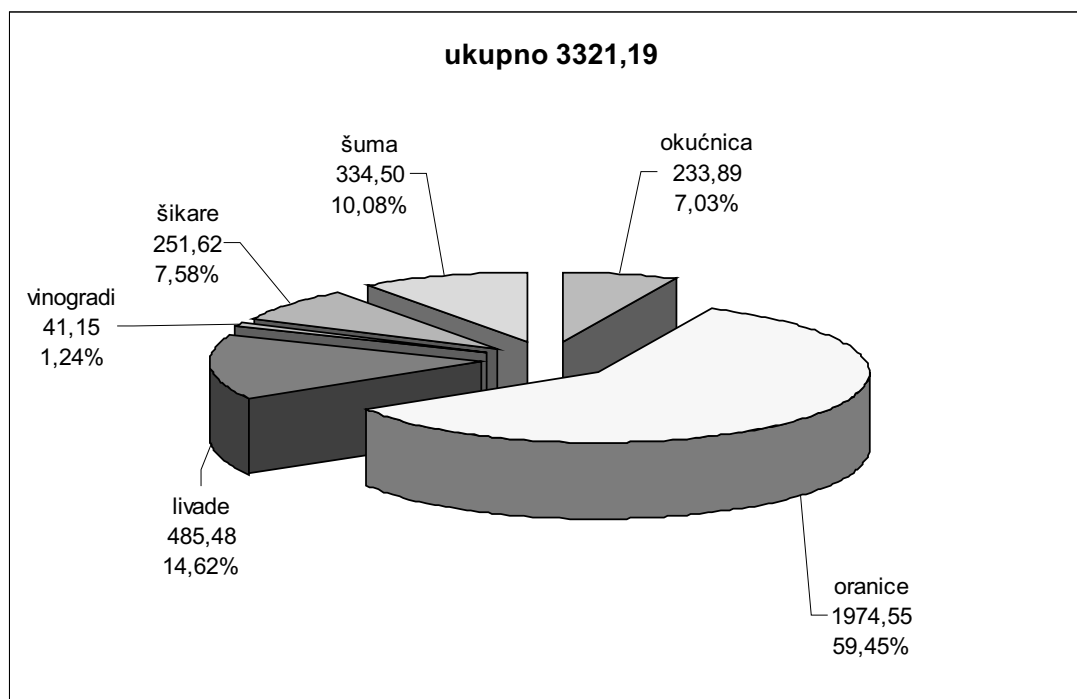
²⁶ 1 ral = 1 jutro. U 18. stoljeću katastarska izmjera terena bilježila se u četvornim hvatima (čhv). Jedan čhv iznosi 3,6 m². Mjera za veću površinu jest jedno katastarsko jutro, što iznosi 1600 čhv. Danas u metričkom sustavu mjera je jedan hektar (ha), što iznosi 10000 m². Također, 1 ha = 1,74 jutra. O starim katastarskim mjerama vidi: Ivan Erceg, *Jozefinski katastar grada Rijeke i njegove uže okolice (1785./1787.)*, Zagreb 1998., str. X.

²⁷ Vidi dokumente: HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 1, "Urbar vlastelinstva"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 1 "Obcinska propoved", HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 2, "Urbar posjeda Bukovac"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 4, "Spisak kmetova i njihova podavanja u Modruš Potoku", 1791.; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 7, "Urbar posjeda Kunić"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 7, "Urbar posjeda Baić i Rospajnik".

²⁸ Vidi: HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 5, "Izmjere posjeda koji spadaju u Ribnik".

²⁹ Vidi referencu 26.

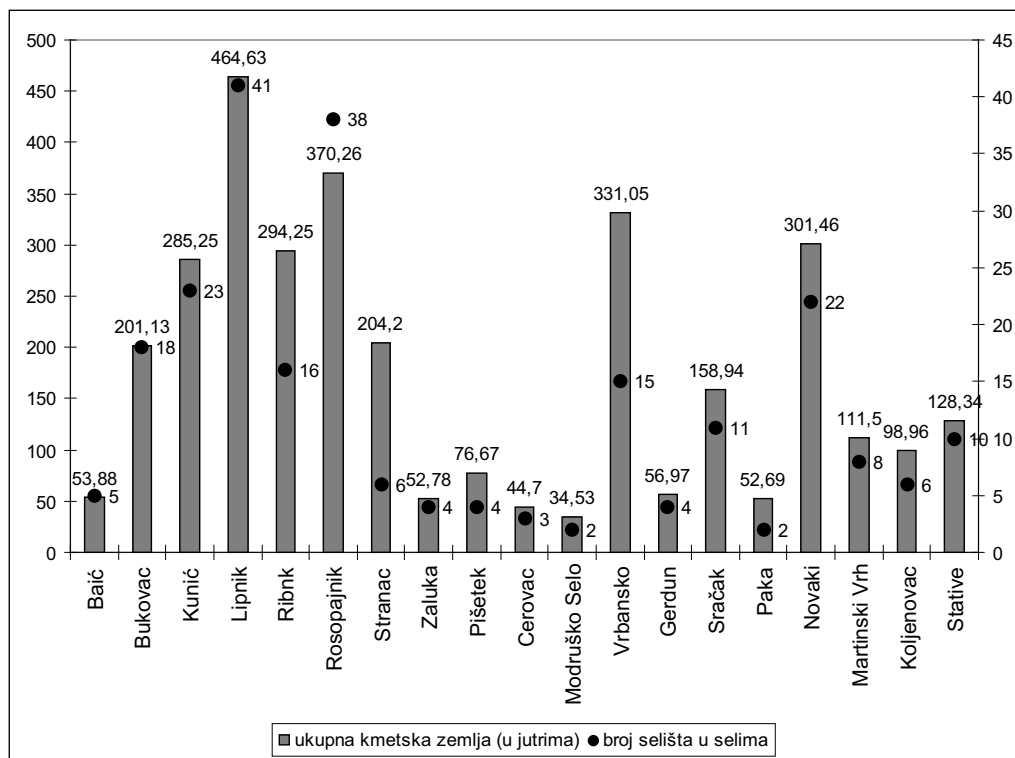
Lipnik je bio najveće naselje na vlastelinstvu Brlog od čak 41 kmetske obitelji s ukupnom zemljom od 464,63 jutara. Drugo po veličini naselje bilo je Rosopajnik, gdje je živjelo 38 kmetskih obitelji, koje su posjedovale tek 370,26 jutara zemlje. U Rosopajniku su kmetovi posjedovali manje čestice zemlje. Nakon ta dva najveća sela slijedi pet naselja koja su imala između 15 i 23 selišta, tj. između 200 i 350 jutara. U skupinu malih naselja, od 2 do 11 selišta, spada čak 11 naselja. Iz navedenog se zaključuje da je postojao veći broj manjih naselja i tek dva razmjerno veća naselja. Konfiguracija terena mogući je uzrok takvom rasporedu naseljenosti. Naselja su bila raštrkana, te je prostor bio gusto i ravnomjerno naseljen.

Grafikon 1. – Ukupna zemlja koju su obrađivali kmetovi na vlastelinstvu Ribnik (u jutrima)³⁰

³⁰ Grafikoni su izrađeni prema podacima iz dokumenata: HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 1, "Urbar vlastelinstva"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 1, "Obcinska propoved"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 2, "Urbar posjeda Bukovac"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 4, "Spisak kmetova i njihova podavanja u Modruš Potoku", 1791.; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 7, "Urbar posjeda Kunić"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 7, "Urbar posjeda Baić i Rospajnik"; kao i HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 5, "Izmjere posjeda koji spadaju u Ribnik".

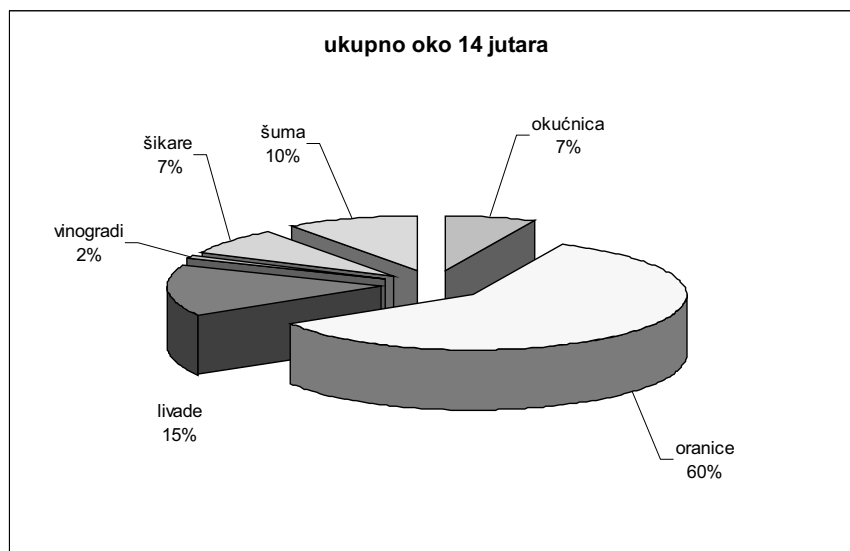
Grafikon 2. – Usporedba ukupne veličine kmetske zemlje i broja selišta po naseljima vlastelinstva Ribnik

Prosječno selište na vlastelinstvu Ribnik bilo je oko 14 jutara, što je bilo na donjoj granici prosječnog selišta u Hrvatskoj u 18. stoljeću. U Hrvatskoj prosječna selišta bila su veličine između 14 i 22 jutara zemlje, a u Slavoniji bila su znatno veća, između 24 i 40 jutara³¹. Ipak, u nekim naseljima na vlastelinstvu Ribnik ta je mjera dosegala i gornju granicu prosjeka u Hrvatskoj.³²

U prosjeku uvjerljivo najveći dio selišta otpadao je na oranice, oko 60%. Nakon njih su slijedile livade, oko 15%. Šume su na kmetskom selištu činile oko 10%, a šikare oko 7%. Budući da su šume i šikare vrlo često bile zajedno popisivane, ukupna količina jednih i drugih iznosila je oko 17%. U okućnicu je spadao vrt, voćnjak i dvorište, a prosječno je jedno selište imalo nešto manje od jednog jutara zemlje ili oko 7% ukupnog kmetskog selišta. Iako ih je bilo malo, vinogradi su predstavljali važan izvor prihoda jer je kmetovima bilo omogućeno prodavati vino i grožđe. Vinogradi su prosječno iznosili tek oko 2%, što ukazuje na to da kmetovi nisu mogli mnogo zaraditi prodajom vina jer su vinogradi prosječno bili jako mali.

³¹ *Historija naroda Jugoslavije*, sv. 2, Zagreb 1959., str. 1075; kao i: Adamček, *Ekonomsko-društveni razvoj*, str. 71.

³² Tako je prosječno selište u selu Vrbansko iznosilo 22,07 jutara.

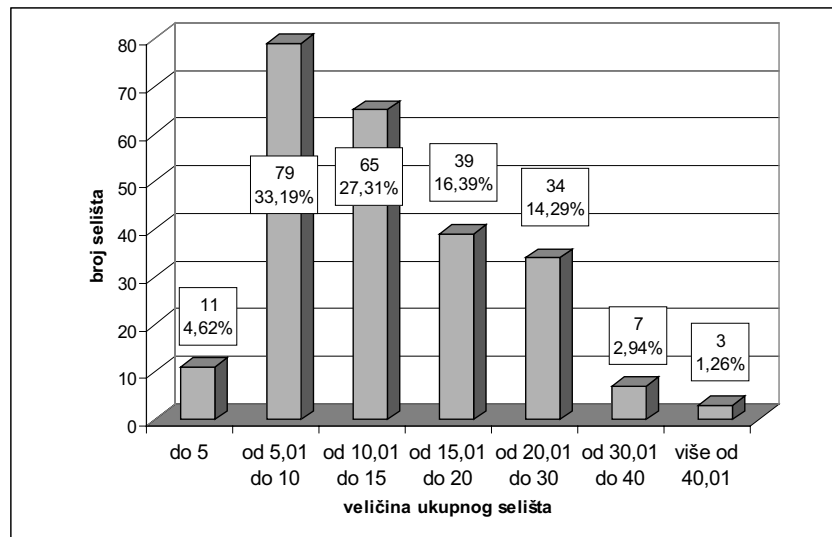

Grafikon 3. – Prosječno selište na vlastelinstvu Ribnik (u jutrima)

Neujednačenost u veličini glavna je karakteristika kmetskih selišta na vlastelinstvu Ribnik u drugoj polovici 18. stoljeća. Veličine selišta mogu se podijeliti u nekoliko kategorija. U prvu kategoriju spadaju selišta veličine do 5 jutara. Najveći broj selišta spada u drugu (od 5,01 do 10 jutara) i treću (od 10,01 do 15 jutara) kategoriju, i to njih čak 144 (60,50%). Te dvije kategorije ispod su prosjeka u Hrvatskoj u to doba. Četvrta (od 15,01 do 20 jutara) i peta (od 20,01 do 30 jutara) kategorija predstavljaju prosjek u Hrvatskoj u to doba. U te dvije kategorije spadala su 73 (30,68%) kmetska selišta. U šestu kategoriju (od 30,01 do 40 jutara) spada svega 7 (2,94%) selišta. S jedne strane ekstremno velika (više od 40,01 jutara) i vrlo rijetka, u tu kategoriju spadaju tek tri selišta (1,26%). Najveće selište na vlastelinstvu Ribnik imao je Jure Araulović iz Stranca i ono je iznosilo čak 50,02 jutara. S druge strane ekstremno mala selišta (manja od 5 jutara) bila su nešto češća. Čak 11 (4,62%) selišta spadalo je u prvu kategoriju.

Iako je prosječno selište³³ na vlastelinstvu iznosilo 13,95 jutara, što je skoro bilo prosječno za Hrvatsku u to doba, većina selišta manja je od tog broja. Čak su dvije trećine selišta manje od prosjeka, točnije 155 selišta (65,12%). Prosjek selišta toliko je visok zbog nekolicine kmetova koji su posjedovali ekstremno velika selišta. Mogući uzroci malenom broju tako velikih selišta su konfiguracija terena i činjenica da su kmetovi nasljeđivali selišta od predaka.

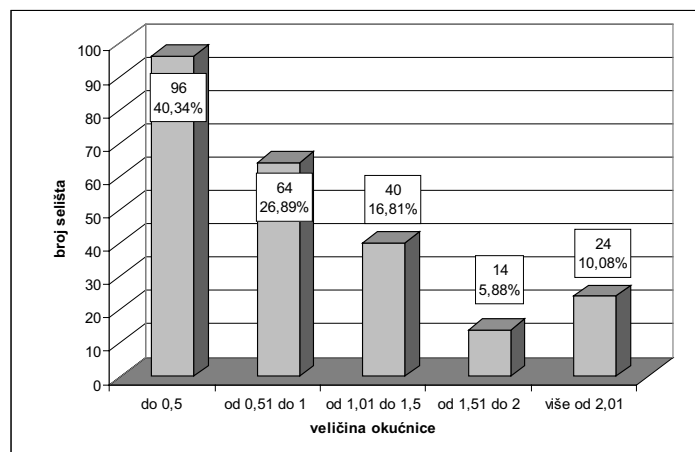
³³ Prosječne vrijednosti izračunane su aritmetičkom sredinom. Za bolji uvid u realnu situaciju iz grafikona jasno se mogu vidjeti dominantne veličine.

Grafikon 4. – Veličina selišta na vlastelinstvu Ribnik prema kategorijama (u jutrima)

U okućnicu su spadali vrt, voćnjak i dvorište. One se prema veličini mogu podijeliti u pet kategorija. Najbrojnija kategorija bila je i najmanja, a iznosila je ispod 0,5 jutara. U tu prvu kategoriju spadalo je čak 96 (40,34%) selišta. U drugu kategoriju (od 0,51 do 1 jutra) spadaju 64 (16,81%) selišta. Treća kategorija (od 1,01 do 1,5 jutara) bila je nešto manja i činilo ju je 40 selišta (16,81%). Četvrta kategorija (od 1,51 do 2 jutra) bila je najmanja. Činilo ju je samo 14 selišta (5,88%). Ekstremno velike okućnice, one veće od 2 jutra, bile su nešto češće nego što su bila ekstremno velika ukupna selišta. Čak 24 selišta (10,08%) spadala su u ovu kategoriju.

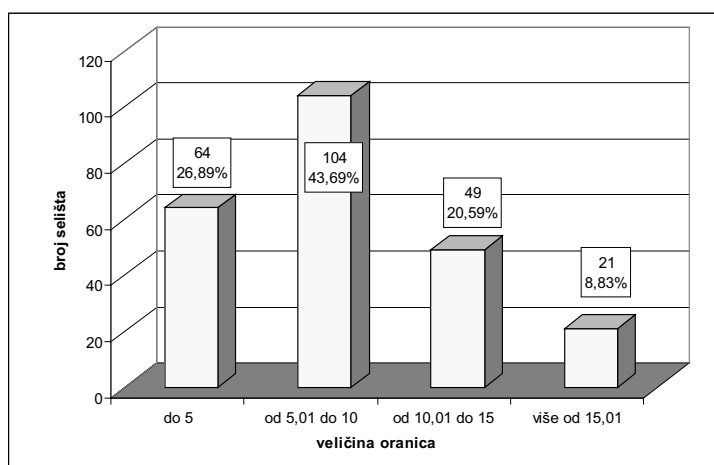
Interesantno je primijetiti da, kao i kod ukupnog selišta, čak dvije trećine okućnica spadaju ispod prosjeka, tj. manja su od jednog jutra. U prve dvije kategorije spada čak 160 selišta (67,23%). Od jednog do dva jutra okućnice ima tek oko petine kmetova, točnije 54 selišta (22,69%). Možemo zaključiti da razmjerno velik broj velikih okućnica, većih od 2 jutra, podiže prosjek.

Grafikon 5. – Veličina okućnica na vlastelinstvu Ribnik prema kategorijama (u jutrima)

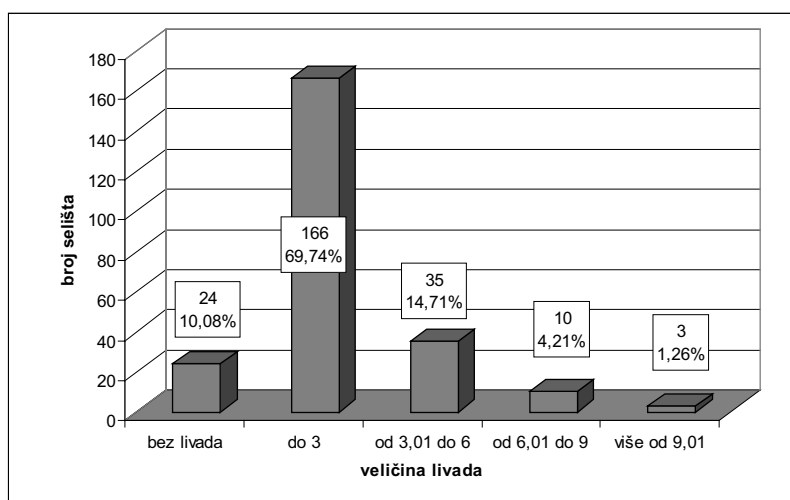
Oranice su bile najvažnija vrsta zemlje koju su kmetovi obrađivali. Najvažniji poljoprivredni plodovi, kao što su pšenica, kukuruz, krumpir, za svakodnevnu potrebu uzgajani su na oranicama. Oranice su podijeljene prema veličini u četiri kategorije. Prva, najmanja, veličine do 5 jutara, bila je ispod prosjeka za to vrijeme kao i ispod prosjeka na vlastelinstvu Ribnik. U tu kategoriju spadala su 64 selišta (26,89%). U drugu kategoriju (od 5,01 do 10 jutara), koja se uklapa u prosjek u Hrvatskoj, spadala su čak 104 selišta (43,69%). Treća kategorija (od 10,01 do 15 jutara) bila je tek nešto iznad prosjeka. Selišta koja su spadala u tu kategoriju bilo je 49 (20,59%). Oranice duplo veće od prosjeka, više od 15,01 jutara, obrađivao je 21 kmet (8,83%).

Nerazmjernost u veličini selišta vidljiva je i u veličini oranica. Nešto više od dvije trećine kmetova obrađivalo je prosječno ili ispodprosječno malu količinu oranica. Čak 168 kmetova (70,58%) imalo je manje od 10 jutara oranica.

Grafikon 6. – Veličina oranica na vlastelinstvu Ribnik prema kategorijama (u jutrima)

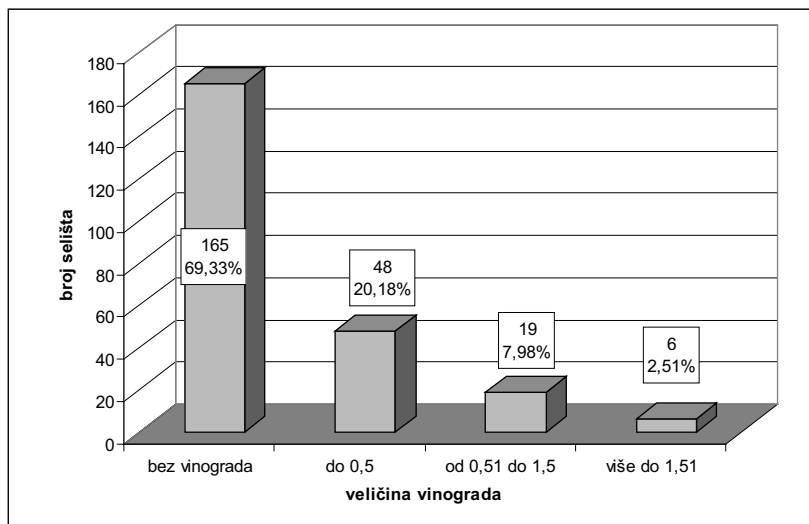
Livade su kmetovima služile za ispašu stoke kao i za skupljanje sijena za zimske mjeseci. Više od dvije trećine kmetova imalo je prosječnu ili ispodprosječnu količinu livada. U tu prvu kategoriju, do 3 jutara livada, spadalo je 166 selišta (69,74%). Od 3,01 do 6 jutara livada imalo je 35 kmetova (14,71%). Dva do tri puta više livada od prosjeka imalo je 10 kmetova (4,21%) i spadali su u treću kategoriju, od 6,01 do 9 jutara. Ekstremno velike količine livada, veće od 9,01 jutara, posjedovala su samo 3 kmeta (1,26%). Isto tako čak 24 kmetska selišta (10,08%) nisu imala nikakvih travnatih površina.

Grafikon 7. – Veličina livada na vlastelinstvu Ribnik prema kategorijama (u jutrima)

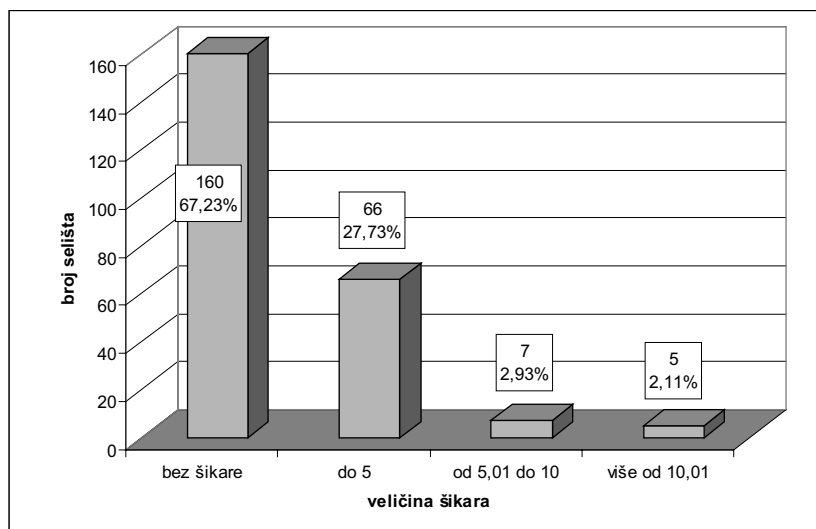
Nakon što bi platili daću u vinu (*ius montanum*) kmetovima je ostavljena mogućnost prodaje vina ili grožđa. Iako je kraj uz Kupu bio povoljan za razvoj vinogradarstva, te je tako na susjednom vlastelinstvu Brlog ono bilo razvijeno, kmetovi na vlasteli Ribnik nisu posjedovali mnogo vinograda. Bilo je to prosječno tek 0,17 jutara. U naseljima Baić, Bukovac, Ribnik, Lipnik, Rosopajnik i Kunić kmetovi nisu posjedovali nikakve vinograde. U ostalim selima tek su poneki kmetovi održavali vinograde. Najveći broj vinograda bio je u selu Novaki, gdje je ukupna veličina vinograda iznosila oko 8 jutara. Najveći vinograd na vlastelinstvu Ribnik imao je Mate Cila iz Pišeteka, koji je obrađivao 2,54 jutara vinograda.

U prvu kategoriju vinograda spadali su vinogradi manji od 0,5 jutara kojih je bilo 48 (20,18%). U drugu kategoriju vinograda, od 0,51 do 1,5 jutara, spadalo je 19 selišta (7,98%). Tek 6 kmetova (2,51%) obrađivalo je više od 1,51 jutara vinograda. Budući da više od dvije trećine kmetova, njih 165 (69,33%), nije posjedovalo nikakav vinograd, možemo zaključiti da kmetsko vinogradarstvo nije predstavljalo ozbiljniji oblik agrarne proizvodnje.

Grafikon 8. – Veličina vinograda na vlastelinstvu Ribnik prema kategorijama (u jutrima)

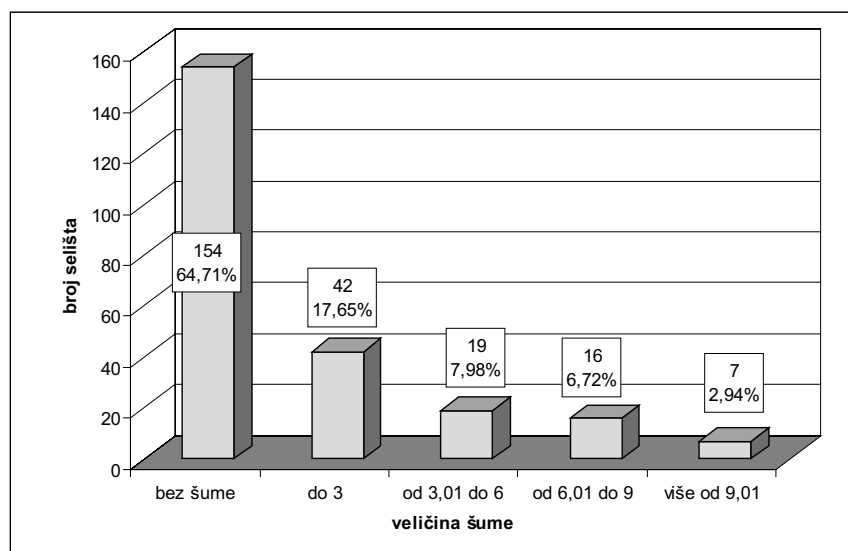
Najveći broj selišta nije imao nikakve šikare, i to čak njih 160 (67,23%). U prvu kategoriju šikara, do 5 jutara, spadalo je 66 selišta (27,73%). Između 0,51 i 1,5 jutara šikara imalo je tek 19 kmetova (7,98%). Veliku količinu šikara, više od 1,51 jutara, imalo je samo 6 kmetova (2,51%). Iako su šikare činile tek neznatnu količinu ukupnog kmetskog selišta, njihova važnost bila je posebno velika za one kmetove koji nisu posjedovali nikakvu šumu. Iz šikara su mogli skupljati drvo za ogrjev.

Grafikon 9. – Veličina šikara na vlastelinstvu Ribnik prema kategorijama (u jutrima)

Prema katastarskim popisima, kmetovi na vlastelinstvu Ribnik posjedovali su šumu, i to nemalih količina.³⁴ Budući da su se šikara i šuma često zajedno popisivale, teško je utvrditi je li uistinu riječ o šumi ili o nekoj vrsti šikare koja im je služila kao izvor drva za ogrjev. U urbarijalnim tabelama na kraju urbara šuma i šikara nisu popisivane, što još više zbunjuje.

Prema poznatim podacima, čak 154 selišta (64,71%) nisu posjedovala nikakvu šumu. U prvu, najbrojniju kategoriju spadala su selišta s manje od 3 jutara šume. Takva su bila 42 selišta (17,65%). Drugu kategoriju, od 3,01 do 6 jutara, činilo je 19 selišta (7,98%). Treća kategorija, selišta sa znatnom količinom šume, bila je od 6,01 do 9 jutara i takvih selišta bilo je 16 (6,72%). Ekstremno velike količine šume, više od 9,01 jutara, imalo je tek 7 kmetova (2,94%).

Grafikon 10. – Veličina šuma na vlastelinstvu Ribnik prema kategorijama (u jutrima)

Detaljnim proučavanjem katastarskih popisa i urbarijalnih tabela iz sedamdesetih godina 18. stoljeća, zaključuje se o problemima vezanim s veličinom i raspodjelom kmetske zemlje. Uočavaju se tri glavna problema, a to su: usitnjenost i dislociranost čestica zemlje koju su obrađivali kmetovi te nerazmjernost u veličini kmetskih selišta.

Budući da su popisi rađeni prema kategorijama te da su se unutar pojedine kategorije čestice zemlje zasebno popisivale, jasno se vidi da su čestice zemlje bile prosječno velike svega 0,15 jutara, pa je kmet često imao i do 15 čestica oranica. Ta usitnjenost uzrokovala je neujednačen urod sa zemlje, što je otežavalo naplatu poreza. Stalnost i ujednačenost naplate poreza nagnala je, i zbog ostalih navedenih razloga, kraljicu da poduzme urbarijalnu reformu.

³⁴ Vidi: HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut. 5, "Izmjere posjeda koji spadaju u Ribnik".

Prilikom popisivanja pojedinih čestica zemlje uz njih stoji kraći opis lokacije gdje se čestica nalazila. Iz tih podataka vidi se da su čestice zemlje često bile udaljene jedne od druge, što je iziskivalo više vremena za put do zemlje. Takvo trošenje vremena u konačnici je umanjilo produktivnost kmetova.

Posljednji problem koji se zapaža iz katastarskih popisa jest nerazmjer pojedinih kmetskih selišta. Dok su neki kmetovi imali i do dva puta veća selišta od prosjeka na vlastelinstvu, drugi su imali osjetno manja selišta. Najveći broj kmetskih selišta bio je ispod prosječne veličine selišta, i to je čak 155 selišta (65,12%).

3. Analiza kmetskih obaveza prema urbarijalnim tabelama

U urbarima kmetskih naselja na vlastelinstvu Ribnik nalaze se zanimljivi podaci o feudalnim obvezama kmetova prema vlastelinu. U urbarijalnim tablicama za svakog pojedinog kmeta nalaze se pojedinačno popisane tlaka, daća i devetina. Budući da nisu sačuvani urbari za sva naselja na vlastelinstvu Ribnik, sljedeća se analiza odnosi na neka od tih naselja, i to na Baić, Bukovac, Gerdun, Kunić, Lipnik, Modruš Potok, Ribnik i Rosopajnik.³⁵ U tim naseljima bila su ukupno 143 kmetska selišta.

Kmetska tlaka obavljala se u dva oblika. Prva, *zaprežna tlaka*, odnosila se na obavezu kmetova da svojim kolima i volovima prevoze gospodarevu robu, kao i da volovskim zapregama obrađuju vlastelinovu zemlju. Druga, *manualna tlaka*, bila je obaveza kmetova da određen broj dana rade na vlastelinovim poljima. U osnovi, manualna se tlaka odnosila na činjenicu da je kmet bio dužan jedan cijeli dan u tjednu raditi na gospodarevoj zemlji. U to se računalo vrijeme dolaska, odlaska i objeda. U zimskim mjesecima od listopada do siječnja kmet je bio dužan doći na tlaku u zoru i ostati do sumraka, tako da se vrijeme potrošeno na put nije računalo. Također je kmet jedanput mjesečno bio dužan odraditi višednevnu tlaku na gospodarevom imanju, ali najviše do četiri dana. U vrijeme kosidbe, sjetve kao i vinogradarskih radova vozna i radna tlaka bi se udvostručile, tako da je kmet prvi i treći tjedan radio na svojoj zemlji, a drugi i četvrti na gospodarevoj. U slučaju ružnog vremena (kada bi kmet došao na vlastelinovu zemlju a ne bi mogao raditi) u tlaku mu se računalo samo vrijeme potrošeno na put.³⁶ Svi kmetovi imali su obavezu i zaprežne i manualne tlake. Zaprežna tlaka se prema manualnoj odnosila jedan prema dva, tj. u slučaju da kmet nije posjedovao volove i kola, bio je dužan za jedan dan zaprežne tlake dva dana raditi na polju. U urbarima piše u prvom redu „*Tlake z-marhum*“, a u drugom

³⁵ Vidi: HR-HDA-692, fond: „Vlastelinstvo Ribnik“, kut. 1, „Urbar vlastelinstva“; HR-HDA-692, fond: „Vlastelinstvo Ribnik“, kut. 1, „Obcinska propoved“; HR-HDA-692, fond: „Vlastelinstvo Ribnik“, kut. 2, „Urbar posjeda Bukovac“; HR-HDA-692, fond: „Vlastelinstvo Ribnik“, kut. 4, „Spisak kmetova i njihova podavanja u Modruš Potoku“, 1791.; HR-HDA-692, fond: „Vlastelinstvo Ribnik“, kut. 7, „Urbar posjeda Kunić“; HR-HDA-692, fond: „Vlastelinstvo Ribnik“, kut. 7, „Urbar posjeda Baić i Rospajnik“.

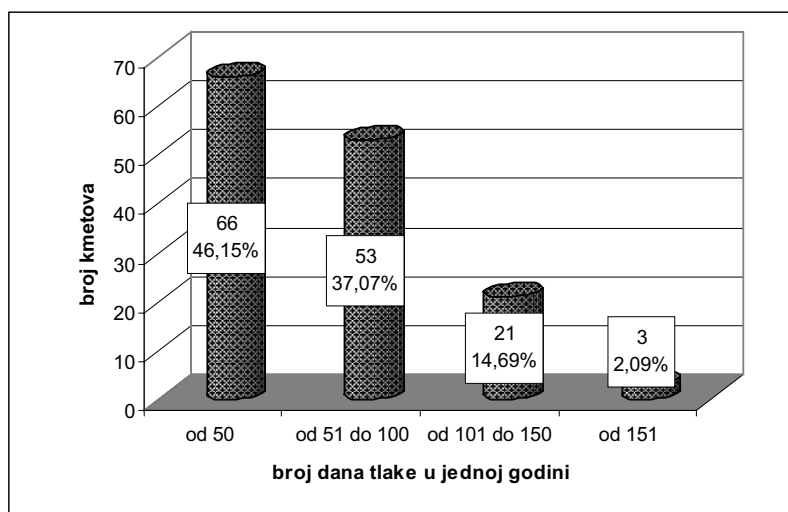
³⁶ Vežić, *Urbar*, str. 125-145.

„*Ali meszto ovih Pessichki tlachki Tesak*“, a kada se uspoređuju brojevi radnih dana, jasno se vide da se odnose 1:2.³⁷

Ukupan broj dana manualne tlake za kmetove iz naselja za koja su sačuvani urbari iznosio je 8481 dan. Kada se taj podatak komparira s podatkom od 4300 radnih dana manualne tlake za kmetove Varaždinskog vlastelinstva, do kojega je došla Vida Pavliček, i uzme se u obzir da u taj zbroj nisu ušli dani manualne tlake kmetova za naselja čiji nam urbari nisu sačuvani kao ni promjene u broju ljudi, može se zaključiti da je radna obaveza na vlastelinovim poljima bila poprilično visoka.³⁸ Prosječni broj radnih dana manualne tlake iznosi nešto malo manje od 60 dana, točnije 59,31 dan. Podaci potvrđuju da je kmet bio dužan jedan dan tjedno raditi na vlastelinovoj zemlji, točnije 1,15 dana. Iz te analize vidi se da se na vlastelinstvu Ribnik poštovala osnovna obaveza kmetova da jedan dan tjedno moraju raditi na vlastelinovoj zemlji, kao što je bilo propisano urbarom.³⁹

Prema broju dana što su ih u ime manualne tlake kmetovi morali odraditi, kmetove možemo razvrstati u četiri razreda. Gotovo polovica kmetova godišnje je morala odraditi manje od 50 dana, točnije 66 kmetova (46,15%). U drugi razred spadaju kmetovi koji su godišnje odrađivali između 51 i 100 dana manualne tlake, njih su bila 53 (37,07%). Treći razred, od 101 do 150 dana, bio je razmjerno malen, te je tu spadao samo 21 kmet (14,69%). U navedenih osam sela tek su 3 kmeta (2,09%) morala odraditi preko 151 dan manualne tlake. Teško je ustanoviti zašto su oni imali tako veliku radnu obavezu.

Grafikon 11. – Godišnji broj dana manualne tlake kmetova na vlastelinstvu Ribnik prema kategorijama

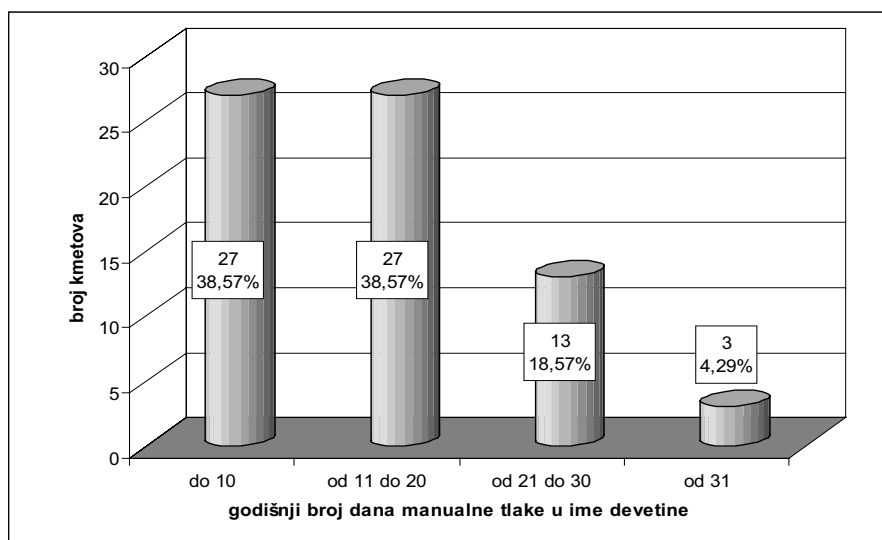
³⁷ Vidi referencu 31.

³⁸ Pavliček, *Varaždinski urbariumi*, str. 7.

³⁹ Vežić, *Urbar*, str. 125-145.

Obavezu da u ime devetine obavljaju manualnu tlaku u navedenim selima vlastelinstva Ribnik imalo je 70 kmetova. Kao i kod tlake, manualna se tlaka prema zaprežnoj tlaci odnosila dva prema jedan, tj. umjesto jednog dana zaprežne tlake kmetovi su bili dužni odraditi dva dana manualne tlake. U ime devetine kmetovi su ukupno morali odraditi 1029 radnih dana, što je prosječno za jednog kmeta iznosilo 14,70 radnih dana. Okvirno se može reći da su kmetovi mjesečno u ime devetine morali odraditi nešto više od jednog dana manualne tlake.

Prema godišnjoj radnoj obavezi kmetova da u ime devetine odrađuju manualnu tlaku, kmetovi su se mogli podijeliti u četiri razreda. Do deset dana godišnje moralo je odraditi 27 kmetova (38,57%). U drugi razred, od 11 do 20 dana, spadalo je također 27 kmetova (38,57%). Gotovo četiri petine kmetova morale su godišnje u ime devetine odraditi do 20 dana, točnije njih 54 (77,14%). U treći razred, od 21 do 30 dana, spadalo je 13 kmetova (18,57%). Njihova obaveza bila je već znatnija i kmetovi su je teže podnosili. Više od 30 dana manualne tlake u ime devetine obavljala su samo 3 kmeta (4,29%).

Grafikon 12. – Godišnji broj dana manualne tlake koju su obavljali kmetovi u ime devetine na vlastelinstvu Ribnik prema kategorijama

Prema konačnom Hrvatskom urbaru Marije Terezije iz 1780. godine kmet je u osnovi bio dužan platiti svom gospodaru u ime daće jedan rajnski zlatnik i to u dva navrata, na blagdan Sv. Jurja i na blagdan Sv. Mihovila. Osim tog nameta kmetovi su, također u ime daće, bili dužni godišnje svome vlastelinu platiti 2 pileta, 2 purana, 12 jaja i kantu rastopljene masti. Trideset kmetova iz istog sela zajednički je moralo godišnje dati jedno tele, ali od te su se obaveze mogli iskupiti za jedan rajnski zlatnik.⁴⁰ Vlastelini su radije omogućavali kmetovima da umjesto u gotovu novcu daću

⁴⁰ Isto, str. 125-145.

isplate u naturi, tj. u poljoprivrednim plodovima, jer vlastelini su računali da bi prodajom robe mogli zaraditi više nego što bi dobili od kmetova. Zbog toga se posebna pozornost posvećivala popisivanju naturalne daće.

Prema urbarijalnim tablicama, kmetovi na vlastelinstvu Ribnik godišnje su u ime naturalne daće davali 1179 hvati drva za ogrjev, 82,5 funte prediva, 56,5 kanti masti, 113 kopuna, 113 pilića i 685 jaja. Uspoređujući te podatke s količinama koje su kmetovi Varaždinskog vlastelinstva davali svojoj vlasteli može se zaključiti da je prihod od naturalne daće bio veći na vlastelinstvu Ribnik nego na Varaždinskom vlastelinstvu.⁴¹ Količina prediva bila je osjetno manja na vlastelinstvu Ribnik.

Razmjerno veliki prihodi od daće omogućavali su prodaju viškova i razvoj trgovine. Budući da su se vlastelinstvo i sam grad Ribnik nalazili na plovnom putu rijekom Kupom, takav razvoj događaja bio je očekivan. Tim приходima moraju se pridodati i prihodi od zemljišta koja je vlastelinstvo posjedovalo i neposredno koristilo. Tu su zemlju kmetovi obrađivali u danima svoje manualne tlake. Očigledno je da su prihodi s vlastelinstva Ribnik bili veliki i nije iznenađujuća parnica između grofa Adelma Petazzija i Filipa Vukasovića koja je započela početkom 19. stoljeća i trajala tridesetak godina.

4. Zaključak

Prodor prosvjetiteljskih i modernih ideja sa Zapada, kao i promjena političkih okolnosti u srednjoj Europi uzrokovali su velike društvene i gospodarske promjene. Društvene mijene potaknule su nužne promjene između kmetova i njihove vlastele. Feudalni odnosi počeli su dobivati uređeni pravni oblik najprije urbarom Karla VI. iz 1737. godine, a pogotovo Slavonskim urbarom Marije Terezije iz 1756., kao i njezinim Hrvatskim urbarom iz 1780. godine. U tim urbarijalnim regulacijama prvi se put u odnose između vlastelina i kmetova miješa vladar izdavanjem urbara i njegovim jasnim odredbama. Za te akcije vladar je bio motiviran zaustavljanjem pretvaranja općinske zemlje i zemlje slobodnih seljaka u vlastelinovu zemlju te željom da zaustavi smanjenje i ujednači naplatu poreza.

Prema analizi katastarskih popisa kmetskih selišta i urbarijalnih tabela vlastelinstvo Ribnik sastojalo se od devetnaest naselja, a to su: Baić, Bukovac, Kunić, Lipnik, Ribnik, Rosopajnik, Stranac, Zaluka, Cerovac, Modruško Selo, Vrbansko, Gerdun, Sračak, Paka, Novaki, Martinski Vrh, Koljenovac i Stative. U katastarskim popisima selišta su popisivana u nekoliko zasebnih kategorija, a unutar kategorija po lokacijama. Kategorije po kojima su polja popisivana bile su: oranice, travnjaci, vinogradi, šuma, šikara i okućnica, u koju su spadali vrt, dvorište i eventualni voćnjak. Podaci iz urbarijalnih tabela za naselja čiji katastarski popisi nisu sačuvani nisu uključivali

---

⁴¹ Prihodi na Varaždinskom vlastelinstvu bili su 219 funti prediva, 40 kanti masti, 160 purana i pilića te oko 500 jaja. Vidi: Pavliček, *Varaždinski urbarium*, str. 7.

šumu i šikaru. U devetnaest naselja vlastelinstva Ribnik bilo je 238 kmetskih selišta, a ukupna kmetska zemlja iznosila je 3321,19 jutara. Dva najveća naselja bila su Lipnik, gdje je živjela 41 kmetska obitelj koja je posjedovala 464,63 jutara, te Rosopajnik s 38 kmetska selišta, s ukupnom zemljom od tek 370,26 jutara.

Prosječno kmetsko selište na vlastelinstvu Ribnik iznosilo je oko 14 jutara, a prema kategorijama popisa oranice su činile oko 60%, šume i šikare oko 17%, livade oko 15%, okućnice oko 6%, a vinogradi tek oko 2%. Kmetska selišta prema veličini možemo podijeliti u šest kategorija. Najbrojnija su bila ona druge i treće kategorije, između 5,01 i 15 jutara. U te dvije kategorije spadala su oko tri petine svih selišta ili točnije, 144 selišta (60,50%). Iz toga zaključujemo da je većina selišta na donjoj granici prosjeka u Hrvatskoj u 18. stoljeću. Ekstremno velika selišta, ona iznad 30 jutara, bila su rijetka, i to tek njih 10 (4,20%). Tako velik broj malih selišta ukazuje na gustu naseljenost i veliko iskorištavanje zemlje, što uzrokuje manje prihode.

Iz podataka o veličini i vrsti kmetske zemlje uočavaju se tri glavna problema, a to su: usitnjenost i dislociranost čestica zemlje koju su obrađivali kmetovi te nerazmjer u veličini kmetskih selišta. Nerazmjer veličine kmetskih selišta uzrokuje probleme pri naplati daća i ostalih poreza, te je rješenje tog problema bio jedan od glavnih povoda urbarijalnih regulacija Marije Terezije. Problem neujednačenosti selišta pogotovo se vidi pri analizi vrsti zemlje što je posjeduju kmetovi. Plodovi s oranica bili su izvor glavnih prihoda kmetova, a čak je 70,58% kmetova obrađivalo ispod 10 jutara oranica. Usitnjenost i dislociranost čestica zemlje, što se jasno vidi iz opisa čestica koji je bio navođen u katastarskim popisima, stvarale su velike probleme kmetovima. Agrarna proizvodnja imala je loše rezultate jer su kmetovi trošili dosta vremena za dolazak i odlazak na zemlju. Problemu okrupnjavanja poljoprivrednih čestica u Hrvatskoj se u 18. stoljeću nije prilazilo na zadovoljavajući način. Nešto je bolja situacija bila u Slavoniji, gdje se krajem 17. i početkom 18. stoljeća, nakon progona Turaka, vodila planska kolonizacija.

Prema sačuvanim urbarijalnim tabelama, kmetovi su u prosjeku imali oko 60 dana tlake, točnije 59,31 dan. U ime devetine kmetovi na vlastelinstvu Ribnik također su imali radnu obavezu koja je prosječno godišnje iznosila oko 15 dana, točnije 14,70. Daća se plaćala od plodova sa zemlje i ukupno su kmetovi na vlastelinstvu Ribnik godišnje u ime naturalne daće davali 1179 hvati drva za ogrjev, 82,5 funte prediva, 56,5 kanti masti, 113 kopuna, 113 pilića i 685 jaja. Komparirajući te prihode s drugim vlastelinstvima, dolazi se do zaključka da su prihodi od naturalne daće vlastelinstva Ribnik bili znatni.

Ovaj rad prilog je istraživanju promjena feudalnih odnosa koje su nastupile u Hrvatskoj i Slavoniji nakon uspješnih urbarijalnih regulacija Marije Terezije. Detaljno analizirajući veličine i vrste kmetskih selišta te količinu i vrste feudalnih obaveza

kmetova prema vlastelinu, rad prikazuje stanje na jednom razmjerno velikom vlastelinstvu u Hrvatskoj u 18. stoljeću. Daljnja istraživanja te problematike mogla bi ići u smjeru proučavanja primjene urbarijalnih reformi na ostalim vlastelinstvima u Hrvatskoj i Slavoniji kako bismo komparacijom podataka mogli imati uvid u rezultate urbarijalnih reformi na cjelokupnom hrvatskom etničkom i državnom prostoru.

5. Prilozi

Tablica 1 – Popis selišta u selu Stranac⁴²

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Jure Araulović	1,6	23,94	4,5	0,65	11,13	8,2	50,02
Matko Dolinar	0,68	7,16	0	0,56	3,17	1,91	13,48
Dora Barbarić, udovica	0,45	9,42	2,08	0,19	6,68	5,66	24,48
Pere Listar	0,17	9,6	2,97	0	13,74	6,48	32,96
Ive Ladešić ili Mate Ladešić	0,29	9,17	3,45	0	14,79	6,1	33,8
Pere Cvetković	0,87	6,76	9,02	0,48	24,57	7,76	49,46

Tablica 2 – Popis selišta u selu Zaluka

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Jure Knežetić	0,35	8,65	1,41	0	0	0	10,41
Miro Krznarić	0,52	11,11	2,15	0	0	0	13,78
Miro Krznarić	0,45	8,61	1,69	0	0	0	10,75
Miro Vančas	2,14	14,81	0,89	0	0	0	17,84

Tablica 3 – Popis selišta u selu Pišetek

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Jure Furlić,	0,39	8,56	1,91	1,91	12,03	7,51	32,31
Ive Cerovac Kušan	0,51	5,81	0,88	0,88	1,61	6,75	16,44
Mate Kušam Rezovac	0,59	4,86	1,62	1,62	0,29	5,07	14,05
Mate Zilla	0,52	4,79	2,54	2,54	2,47	1,01	13,87

Tablica 4 – Popis selišta u selu Cerovac

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Stane Cerovac	0,66	8,44	8,12	0,42	2,1	7,02	26,76
Miro Cerovac	0,28	3,77	2	0,24	0,29	1,96	8,54
Miro Cerovac Spudić	0,28	3,63	1,38	0,23	1,98	1,9	9,4

⁴² Tablice su izrađene prema podacima iz sljedećih dokumenata: HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut 1, "Urbar vlastelinstva"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut 1, "Obcinska propoved"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut 2, "Urbar posjeda Bukovac"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut 4, "Spisak kmetova i njihova podavanja u Modruš Potoku", 1791.; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut 7, "Urbar posjeda Kunić"; HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut 7, "Urbar posjeda Baić i Rosopajnik" kao i HR-HDA-692, fond: "Vlastelinstvo Ribnik", kut 5, "Izmjere posjeda koji spadaju u Ribnik".

Tablica 5 – Popis selišta u selu Modruško Selo

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Matko Anton	0,19	5,89	1,21	0	0,4	2,51	10,2
Matko Bajić	0,5	10,98	5,25	0,51	0,86	6,23	24,33

Tablica 6 – Popis selišta u selu Vrbansko

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Jure Andrišević	0,4	12,3	4,63	0	1,72	3,36	22,41
Pere Kustić	0,21	6,52	0,64	0	0,22	2,08	9,67
Pere Antolčić	0,13	11,04	0,85	0	0,34	3,21	15,57
Jure Tomašić	0,42	13,29	3,06	0	0	4,97	21,74
Ive Tomašić	0,56	12,63	0,32	0	0	5,59	19,1
Janko Brajković	0,66	11,19	6,28	0	4,85	13,78	36,76
Stane Mlinarić	0,78	11,25	5,96	0	4,45	12	34,44
Ive Tomašić Mikeč	0,68	17,71	4,72	0	4,24	11,18	38,53
Jure Grgurinac	0,48	8,34	2,82	0	0,89	3,89	16,42
Ive Andrišević, Vale	0,98	6,36	0,91	0	0	1,74	9,99
Matko Andrišević	0,34	10,06	3,79	0	0	9,21	23,4
Pavina Sopčić	0,5	15,19	5,6	0,36	5,66	2,25	29,56
Miro Sopčić, Perin	0,79	9,14	8,36	0,43	6,42	1,11	26,25
Ivan Rozgaj	0,41	5,54	0,27	0,43	4,11	4,94	15,7
Jure Rozgaj	0,49	5,99	1,16	0,16	3,71	0	11,51

Tablica 7 – Popis selišta u selu Gerdun

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Miro Vulanić, superior	0,44	6,08	0,12	0,3	0,47	1,98	9,39
Miro Vulanić	0,35	6,51	0,58	0,25	0,23	1,98	9,9
Miro Vulanić, inferior	0,38	5,45	0,71	0,15	1,22	0,99	8,9
Stane Jansetić	0,88	10,9	1,26	0,19	5,2	10,35	28,78

Tablica 8 – Popis selišta u selu Sračak

	okućnica	oranice	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Jurko Sopčić	0,29	6,04	0	3,77	0	10,1
Miro Sopčić	0,56	7,15	0,12	3,99	0	11,82
Jure Cernić	0,53	7,74	0	4,16	0	12,43
Pere Sopčić	0,7	5,75	0	4,92	0	11,37
Stane Sopčić	0,74	8,3	0,25	6,2	0	15,49
Andre Mandrugač	0,12	8,13	1,78	0	1,47	11,5
Jure Adlešić	0,48	11,55	0	1,8	1,84	15,67
Jure Jaršulić	0,82	7,39	0	8,16	0	16,37
Petar Stajčar	0,51	7,91	0	3,96	1,17	13,55
Ive Juran	0,54	12	0	2,04	5,44	20,02
Matko Juran	0,61	10,97	0	4,28	4,76	20,62

Tablica 9 – Popis selišta u selu Paka

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Ive Krstulić	0,92	19,11	0,74	0,35	4,04	0	25,16
Petar Stajčar	0,54	17,75	0	0	9,24	0	27,53

Tablica 10 – Popis selišta u selu Novaki

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Miro Piskurić	0,36	4,93	1,17	0,3	0,72	2,32	9,8
Stane Piskurić	0,65	19,95	6,69	0,37	2,93	11,15	41,74
Jure Piskurić, Veliki	0,3	4,67	2,5	0,35	0,94	2,29	11,05
Jure Piskurić, Mali	0,18	4,77	2,84	0,3	1,42	1,65	11,16
Tomaš Blažević	0,38	5,85	1,69	0,43	0	2,2	10,55
Mihovil Blažević	0,31	4,03	1,31	0,08	1,5	3,42	10,65
Ive Ratkaj	0,47	6,89	0,79	0,3	0,99	6,19	15,63
Jure Sulek	0,36	7,98	2,3	0,51	0	2,38	13,53
Jure Štefanić	0,4	9,53	6,49	0,3	0,93	4,38	22,03
Toma Dolinar	0,48	9,84	0	0,31	1,5	8,42	20,55
Stane Kranjac	0,36	5,43	1,83	0,17	0,49	1,76	10,04
Jure Kranjac	0,23	3,2	1,71	0,24	0,37	1,82	7,57
Miro Čaulović	0,45	6,38	2,15	0,16	0,9	1,06	11,1
Matko Stojković Bučan	0,14	5,8	1,12	0,36	0,74	0,14	8,3
Matko Stojković	0,17	5,29	1,41	0,37	2,02	0,25	9,51
Jure Dolinar	0,42	2,66	5,41	0,4	1,32	0,57	10,78
Jure Stojković	0,33	5,4	1,27	0,37	1,64	0,14	9,15
Miro Čaulović Šandor	0,35	4,2	1,8	0,26	0	0,36	6,97
Stane Željeznjak	0,41	5,83	1,93	0,71	1,13	2,34	12,35
Matko Jakša	0,39	8,47	4,86	0,74	2,3	1,81	18,57
Matko Čaulović	0,21	3,04	1,73	0,18	0	0,38	5,54
Pere Jurčin Kokot	0,45	13,67	3,41	0,8	0,23	6,33	24,89

Tablica 11 – Popis selišta u selu Martinski Vrh

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Miro Martinac	0,4	6,01	2,98	0,64	0,68	0,7	11,41
Pere Starešina	0,21	4,46	1,84	0,64	0	1,46	8,61
Ive Muhić	0,18	3,94	1,22	0,56	0	0,67	6,57
Ive Ratkaj	0,35	4,77	3,55	0,93	0,27	2,55	12,42
Miro Cigić	0,36	9,51	9,86	1,33	0	6,01	27,07
Jure Cigić	0,26	4,87	5,57	0,55	0	3,19	14,44
Ive Stojković	0,27	9,35	3,89	0,67	0,4	0,76	15,34
Pere Ratkaj	0,41	7,61	5,31	0,31	1,2	0,8	15,64

Tablica 12 – Popis selišta u selu Koljeno

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Toma Perbešić	0,64	6,01	0,22	0,43	3,41	1,21	11,92
Ive Spudić	0,27	3,6	2,51	0,3	2,98	5,49	15,15
Stane Anton	0,47	6,85	0,31	0,51	4,17	1,43	13,74
Matko Brodarić	0,52	8,42	0,75	0,37	0,51	9,1	19,67
Jure Vuljanić	0,17	4,84	1,1	0,2	1,79	6,61	14,71
Ive Hatman	1,28	15,3	1,05	1,01	0,8	4,33	23,77

Tablica 13 – Popis selišta u selu Stative

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	šikare	šuma	ukupno
Ive Filipas	0,26	5,71	1,23	0,18	1,34	4,03	12,75
Miro Kušan	0,19	3,3	3,55	0,6	0	4,67	12,31
Stane Biljak	0,93	2,15	1,87	0,44	0	3,2	8,59
Ivana Rosić	0,55	7,63	0,54	0,63	3,18	6,6	19,13
Ive Rosić, Rajko	0,39	4,09	0,88	0,5	3,62	8,1	17,58
Stane Rosić	0,45	4,87	0,75	0,29	4,31	6,6	17,27
Ivan Vrban	0,25	2,89	0,87	0,21	1,13	1,78	7,13
Ivan Bremetin	0,16	4,25	0,73	0,06	0,58	1,43	7,21
Ivić Vrban, Mikec	0,41	5,85	2,54	0,43	1,21	2,83	13,27
Ivić Bremetin	0,4	4,47	1,96	0,47	1,57	4,23	13,1

Tablica 14 – Popis selišta u selu Baić

	okućnica	oranice	livade	ukupno
Stane Baić	1,5	10,63	1,5	13,63
Tome Baić	0,5	2,88	0,88	4,26
Miro Baić	1,25	13	1	15,25
Pere Baić	1,5	8,5	1,38	11,38
Ive Baić	0,75	6,88	0,75	8,38

Tablica 15 – Popis selišta u selu Bukovac

	okućnica	oranice	livade	ukupno
Ive Stubljar	0,75	9	2,13	11,88
Mirko Abram	0,75	9	2,13	11,88
Jure Murats	0,5	7,13	8	15,63
Miro Somin	2,5	9	7	18,5
Miro Sudac	1,5	18	2	21,5
Miro Bartolac, mali	1,5	6,75	1	9,25
Miro Bartolac, Perin	1,75	11,88	5	18,63
Miro Bartolac, veliki	1,75	10,75	0,75	13,25
Jure Smukavić	1,25	3,25	2,5	7

<i>Nastavak tablice 15</i>				
	okućnica	oranice	livade	ukupno
Miro Srojčković	0,5	3,75	2	6,25
Matko Mlinarić	0,5	6,25	1,5	8,25
Pero Sudac	0,5	3,25	0,5	4,25
Miro Bartol	0,5	5,75	2	8,25
Petar Bartol	0,5	6,25	1,5	8,25
Miro Maletić	0,5	3,75	1	5,25
Mihovil Mlinarić	0,5	4,75	0,5	5,75
Petar Mlinarić	0,5	7,75	2	10,25
Mate Mlinarić	3,75	8,38	5	17,13

Tablica 16 – Popis selišta u selu Kunić

	okućnica	oranice	livade	ukupno
Mate Kranjac	1,5	12,63	1,38	15,51
Pere Furlić	0,5	4,25	4,25	9
Miro Berkovac	1,5	11	4,25	16,75
Pere Dragan Furlić	1,25	5,88	1,375	8,51
Ive Bunčić	2,5	5,13	1	8,63
Stane Bunčić	2	5	1	8
Pere Sopčić	1,25	2,75	0,75	4,75
Stane Novogradac	4,25	12,13	7,38	23,71
Jure Vid	0,75	6,63	2,5	9,88
Ivan Vid	0,5	7	2	9,5
Ive Kučinić	1,75	16,63	1,25	19,63
Mate Janaković	3,5	19,13	5,25	27,88
Stane Mikešić	1,5	8,5	1,25	11,25
Mate Mikešić	2,75	16	4,38	23,13
Miro Horvat	1	6,38	1	8,38
Mate Pajnara	1	9,5	0	10,5
Mate Sporčić	1,5	8	0,25	9,75
Miro Sporčić	0,75	3,25	0,63	4,63
Mate Horvat	3	7,38	7,375	17,75
Miro Horvat	4,75	10	1,75	16,5
Janko Horvat	1,75	8,25	1,13	11,13
Ive Fabina	0,75	4	0,63	5,38
Pere Fabina	0,75	4,38	0	5,13

Tablica 17 – Popis selišta u selu Lipnik

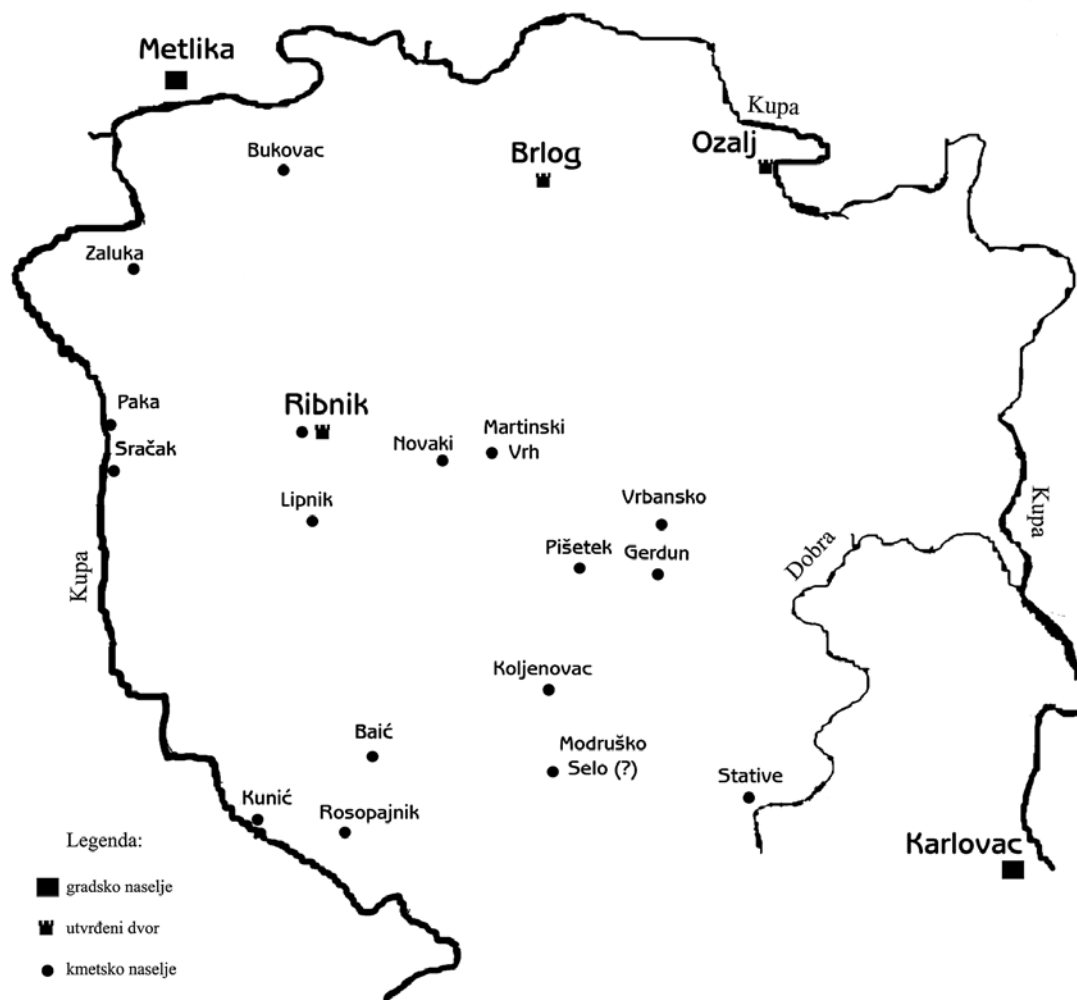
	okućnica	oranice	livade	vinogradi	ukupno
Miro Broz	1,5	13,25	4	0	18,75
Miro Kladušan	2,5	10,38	1,25	0	14,13
Jure Vezdić, Stankov	1	10,25	0,5	0	11,75
Mate Vezdić	1	10,25	0,75	0	12
Miro Željeznjak, Ivanov	2	11,5	2,75	0	16,25
Ive Dupin	0,75	10,25	0,75	0	11,75
Miro Veselić	0,75	8,5	0,625	0	9,875
Pere Jarnević	1	6,5	0	0	7,5
Jure Jarnević doljnji	0,75	6,13	0	0	6,88
Jure Jarnević gornji	2	24	0,13	0	26,13
Miro Jarnević	0,75	12,75	1,13	0	14,63
Jure Lukač	2,25	11,75	1,25	0	15,25
Mate Klemenčić	4,5	12,25	1,63	0	18,38
Miro Pradaizar	1,25	4	1,63	0	6,88
Miro Kralj	1,5	18	1,5	0	21
Miro Moderšin	1,25	12,63	0	0	13,88
Pere Jačinović	0,75	10,38	0	0	11,13
Miro Skradski	1,5	4,13	2	0	7,63
Miro Skradski Perin	0,75	2,5	3,63	0	6,88
Miro Željeznjak	1,25	3,75	2,38	0	7,38
Miro Skradski	0,75	7	2,63	0	10,38
Jure Skradski	0,5	2,25	2,25	0	5
Mate Sporčić	1	4,88	0,75	0	6,63
Miro Jakmanović	1	7,75	1,25	0	10
Miro Kuzmić	0,75	6,38	0	0	7,13
Miro Bar	1,12	7,63	1	0	9,75
Mate Skradski Tomašić	1,5	3,38	0,5	0	5,38
Miro Skradski Tomašić	1,25	10,38	2,25	0	13,88
Mate Skradski Novosel	2,5	4,5	1,5	0	8,5
Pere Car	1,25	3,25	0,63	0	5,13
Pere Ladešić	2	10,5	0,75	0	13,25
Pere Horvatin	0,75	10	0,63	0	11,38
Mate Andijašević, mali	1,25	5,63	0,63	0	7,51
Mate Zamovoska	3,5	8,25	2,75	0	14,5
Mate Gorup	2	22,88	0	2,63	27,51
Ive Bradić	2,25	14,63	1,25	3	21,13
Miro Besan Franković	0,25	4,63	0,5	0	5,38
Miro Franković Rešetar	0,25	2,38	0,5	0	3,13
Pere Franković Rešetar	0,25	7,63	1	0	8,88
Toma Franković	0,25	5,38	0,5	0	6,13
Miro Mus	0,25	5,38	0,5	0	6,13

Tablica 18 – Popis selišta u selu Ribnik

	okućnica	oranice	livade	vinogradi	ukupno
Jure Andrišević	1,25	14,25	2,63	0	18,13
Pere Kuhtić	0,5	7,13	1,63	0	9,26
Pere Antolčić Dolinar	0,5	13,5	2,5	0	16,5
Jure Tomašić	1,25	17,63	3,88	0	22,76
Ive Tomašić	1,5	15,75	4,38	0	21,63
Janko Pokupač	1,75	13,38	11	0	26,13
Stane Mlinarić	2,25	14,75	9,5	0	26,5
Miro Tomašić	1,75	23,63	8,75	0,25	34,38
Jure Gregurinac	1,25	9,88	1,75	0	12,88
Ive Andrišević	2,75	7,75	1,38	0	11,88
Mate Andrišević	3	17,25	8,88	0	29,13
Pavina Sopčić	1,5	19,13	1,25	0	21,88
Miro Sopčić	2,25	11,25	0,75	0	14,25
Ivan Rozgaj	1	6	2	0	9
Jure Rozgaj	1,25	0,63	0,25	0	2,13
Mate Marentić	2,75	11,25	3,88	0	17,88

Tablica 19 – Popis selišta u selu Rosopajnik

	okućnica	oranice	livade	ukupno
Mate Čuliberić	1	10,5	0,63	12,13
Jure Čuliberić	1	13,75	0,38	15,13
Miro Malović	0,75	9	0,13	9,88
Miro Planinac	0,75	12,13	0,5	13,38
Pere Planinac	0,5	12,75	0	13,25
Tome Planinac	1,25	6,88	4,38	12,51
Mate Planinac	2	12,63	4,88	19,51
Miro Planinac	0,75	6,63	0	7,38
Miro Longer	1,25	4,5	0,63	6,38
Jure Longer	3,25	18,13	1,63	23,1
Marko Livojević	2,25	17,5	5,5	25,25
Mate Juratović	1,25	5,38	1,25	7,88
Miro Juratović	2	8,75	0,38	11,13
Pere Juratović	1	3,88	0,88	5,76
Mate Juratović, drugi	0,5	0,63	0,38	1,51
Stane Juratović, Mikec	1,5	9,88	1,63	13,1
Mate Juraković, mlađi	1,25	4,75	0,38	6,38
Stane Juraković	0,75	0,75	0,13	1,63
Stane Pavlić	2,5	12,13	5	19,63
Miro Seštrić	0,75	4,38	0,75	5,88
Stane Pešić	2,75	5,63	1,38	9,76
Miro Pešić	1,25	6	3	10,25
Jure Pešić	0,5	3,5	1,13	5,13
Mate Brinez	0,5	7,25	1,25	9
Mate Sutulović	1,25	5,5	1,5	8,25
Stane Sutulović	1,5	4,13	1,63	7,26
Mate Pavičić	1,25	13,25	5,5	20
Jure Pavičić	0,25	5,75	1	7
Miro Pavičić	0,25	4,13	0,75	5,13
Ive Pavičić	0,25	3,88	1	5,13
Mate Pavičić	0,25	3,75	0,5	4,5
Miro Pavičić, udovac	0,75	3,75	0,5	5
Janko Pavičić	1,25	5,5	2,13	8,88
Miro Pavičić	0,5	6,88	1,25	8,63
Janko Pešić	0,75	2,88	1,63	5,26
Marko Seštrić	0,5	7,13	0,63	8,26
Mate Seštrić	0,25	5,25	0,63	6,13
Pere Seštrić	1	4,63	0,63	6,26

Karta 1 – Karta kmetskih naselja na vlastelinstvu Ribnik u 18. stoljeću

Hrvoje Kekez

Urbarial Regulation, Cadastral Censuses and Size of Tenant-Peasant Plots on the Estate of Ribnik in the Eighteenth Century

Summary

Between 1770 and 1780 Queen Mary Therese started the process of urbarial regulation in Croatia and Slavonia. As a result of those reforms, the final Croatian *Urbarium* – a survey of tenant-peasant obligations and their regulations – was made and published in 1780. The *Urbarium* precisely established the obligations of the tenant-peasants towards the lords. Based on that general *Urbarium*, *Urbaria* were also made for each village of the Ribnik estate. For the use of that, regulations were also made for the cadastre census of every tenant-peasant plot. In this research the author analyses the amount and types of tenant-peasant plots on the Ribnik estate. As the result of this analysis, the author establishes the average size of a tenant-peasant plot. On average it had around 14 acres, consisting of the following types of land: arable land (60%), forests and undergrowth (17%), pasture grounds (15%), private plots (6%) and vineyards (2%). Data on the size and type of the tenant-peasant land indicate three main problems: fragmentation of the land plots cultivated by the tenant-peasant, and dislocation of those same plots, and finally a disproportion in the size of the tenant-peasant plots. At the end of the *Urbarium* of each tenant-peasants' village of the Ribnik estate there were urbarial tables in which all tenant-peasants' obligations to their landlords were listed. Also, the research gives the total amount of income from the *daća* (share-cropping) and the total amount of the *tlaka* (tenant-peasants' *corvée* labour), on the Ribnik estate. The research is a part of wider research into economic and agricultural history, and the history of tenant-peasant obligations in Croatia in the eighteenth century.

Key words: *Urbarium*, urbarial table, tenant-peasants' plot, cadastre, the Ribnik estate, Count Adam Petazzi, Mary Therese, the eighteenth century.